

Rolnummer 2984
Arrest nr. 118/2005 van 30 juni 2005

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen over artikel 145⁵ van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en de artikelen 2 en 3 van de wet van 17 november 1998 « tot wijziging van artikel 145¹ van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, betreffende de belastingvermindering voor afbetalingen van hypotheekleningen », gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Luik.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit rechter P. Martens, waarnemend voorzitter, voorzitter A. Arts en de rechters R. Henneuse, M. Bossuyt, E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman en J. Spreutels, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van rechter P. Martens,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging

Bij vonnis van 20 april 2004 in zake A. Bernard tegen de Belgische Staat, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 23 april 2004, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Luik de volgende prejudiciële vragen gesteld :

1. « In hoofddorde :

Schendt artikel 145, 5, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, in die zin geïnterpreteerd dat het begrip ‘ instelling die in de Europese Unie is gevestigd ’ de betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van hypotheekleningen gesloten bij een als particulier handelende natuurlijke persoon, zou uitsluiten van het voordeel van de belastingvermindering waarin artikel 145, 1, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorziet, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het tussen de personen die een hypotheeklening hebben gesloten bij een als particulier handelende natuurlijke persoon en diegenen die een hypotheeklening hebben gesloten bij een handelsvennootschap of iedere andere vorm van rechtspersoon, ongeacht of de gebruikelijke activiteit van deze laatste al dan niet bestaat in het toekennen van kredieten, een discriminatie zou teweegbrengen die onverantwoord en onevenredig is ten aanzien van het door de wetgever nagestreefde doel ? »;

2. « In ondergeschikte orde :

Schenden de artikelen 2 en 3 van de wet van 17 november 1998, in die zin geïnterpreteerd dat zij de betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van hypotheekleningen gesloten bij een als particulier handelende natuurlijke persoon, met inbegrip van die welke vóór 1 januari 1998 zijn gesloten, uitsluiten van het voordeel van de belastingvermindering waarin artikel 145, 1, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorziet, niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, door geen enkel onderscheid te maken onder de belastingplichtigen naargelang zij een lening vóór of na die datum hebben gesloten, waarbij de ontstentenis van dat onderscheid, wegens de terugwerkende kracht van die wijziging van de vroegere toestand, ertoe leidt dat op onverantwoorde en onevenredige wijze ten aanzien van het door de wetgever nagestreefde doel afbreuk zou worden gedaan aan het beginsel van rechtszekerheid ? ».

Memories zijn ingediend door :

- A. Bernard, wonende te 4690 Bitsingen, rue de la Gare 25;
- de Ministerraad.

A. Bernard heeft een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 16 maart 2005 :

- zijn verschenen :
- . Mr. C. Lemaire, advocaat bij de balie te Luik, voor A. Bernard;

- . Mr. I. Tasset, advocaat bij de balie te Luik, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en E. De Groot verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

Bij beschikking van 24 maart 2005 heeft voorzitter M. Melchior de zaak voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van 20 april 2005 heeft het Hof de debatten heropend en de dag van de terechtzitting bepaald op 11 mei 2005.

Op de openbare terechtzitting van 11 mei 2005 :

- zijn verschenen :
- . Mr. C. Lemaire, advocaat bij de balie te Luik, voor A. Bernard;
- . Mr. G. Lenelle, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. I. Tasset, advocaat bij de balie te Luik, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en E. De Groot verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

A. Bernard heeft voor de Rechtbank van eerste aanleg te Luik een verzoekschrift ingediend om de gedeeltelijke ontheffing te verkrijgen van de aanslag in de personenbelasting en de aanvullende gemeentebelasting te zijnen laste voor het aanslagjaar 2001.

De administratie weigert hem het voordeel van de belastingvermindering bepaald in artikel 145¹, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (W.I.B. 1992) voor de aanslagjaren 2000 en 2001 om reden dat, sinds de inwerkingtreding van de wet van 17 november 1998 tot wijziging van dat artikel, de familieleningen niet langer het recht deden ontstaan op de vermindering voor afbetalingen van hypotheekleningen. De verzoekende partij heeft tegen de betwiste aanslag een bezwaarschrift ingediend bij de gewestelijke directeur der directe belastingen, die geen beslissing heeft genomen.

De Rechtbank merkt op dat, toen de verzoekende partij de hypotheeklening bij haar vader heeft gesloten, artikel 145¹, 3°, van het W.I.B. 1992 niet bepaalde dat de hypotheeklening diende te worden aangegaan bij een instelling die in de Europese Unie is gevestigd. Die vereiste is ingevoerd bij de wet van 17 november 1998, die van toepassing was vanaf het aanslagjaar 1999. De administratie leidt uit het gebruik van het woord « instelling » af dat de zogeheten familieleningen voortaan moeten worden uitgesloten van het voordeel van de belastingvermindering. De Rechtbank preciseert dat uit de parlementaire voorbereiding van die wet blijkt dat de bepaling tot doel had een einde te maken aan een bepaling van de Belgische reglementering die voor kritiek

vatbaar was en in strijd was met het Europees recht, en volgens welke de aflossing van het kapitaal alleen recht gaf op het voordeel van een belastingvermindering wanneer de lening in België was aangegaan. Uit die parlementaire voorbereiding blijkt daarentegen niet dat de wetgever een einde heeft willen maken aan de toepassing van het stelsel van de belastingvermindering op de leningen die een belastingplichtige heeft aangegaan bij een natuurlijke persoon, al dan niet een familielid.

De verzoekende partij merkt verder op dat de wet geen enkele specifieke overgangsbepaling bevat, maar dat de nieuwe bepaling, volgens een rondschrijven van de Minister van Financiën, eveneens moet worden toegepast op de overeenkomsten die vóór het belastbaar tijdperk 1998 zijn gesloten.

De Rechtbank merkt op dat de wettelijke bepalingen nog zijn gewijzigd bij een wet van 17 mei 2000, waarvan de parlementaire voorbereiding volgens de verzoekende partij geen gewag maakt van de wil om de zogeheten familieleningen uit te sluiten van het voordeel van de belastingvermindering. De verzoekende partij besluit hieruit dat de woorden « instelling die in de Europese Unie is gevestigd » in die zin kunnen worden geïnterpreteerd dat zij iedere natuurlijke of rechtspersoon gevestigd in de Europese Unie beogen.

Op grond van de parlementaire bespreking en van het feit dat een instelling in het fiscaal recht een begrip is dat verschilt van het begrip « natuurlijke persoon die op persoonlijke titel handelt », is de Rechtbank van mening dat artikel 145¹, van het W.I.B. 1992 niet in de door de verzoekende partij gewilde betekenis kan worden geïnterpreteerd, ook al heeft de wetgever het probleem niet ingezien. De Rechtbank beslist derhalve de prejudiciële vragen te stellen die de verzoekende partij heeft voorgesteld en die hiervoor zijn weergegeven.

III. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van de eerste prejudiciële vraag

A.1. De verzoekende partij voor de Rechtbank van eerste aanleg te Luik merkt in de eerste plaats op dat de in het geding zijnde artikelen, in de interpretatie die de verwijzende rechter eraan geeft, een verschil in behandeling invoeren tussen de belastingplichtigen die een hypotheeklening aangaan of hebben aangegaan bij een natuurlijke persoon die op persoonlijke titel handelt, en de belastingplichtigen die een dergelijke overeenkomst sluiten bij een andere persoon, die kan worden gelijkgesteld met een instelling die binnen de Europese Unie is gevestigd. De eerstgenoemden kunnen immers nooit een belastingvermindering voor het aan de kredietgever terugbetaalde kapitaal genieten, ook al beantwoordt de gesloten lening aan alle andere voorwaarden, terwijl de laatstgenoemden die vermindering wel kunnen genieten.

Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 17 november 1998 blijkt dat het enige doel van de wetswijziging erin bestond het voordeel van de belastingvermindering op onbetwistbare wijze te doen ontstaan voor de leningen gesloten bij personen gevestigd binnen de Europese Unie. Het blijkt daarentegen niet dat de wetgever een einde heeft willen maken aan de toepassing van het stelsel van de belastingvermindering voor de leningen aangegaan bij een natuurlijke persoon die op persoonlijke titel handelt. De wetgever wilde het toepassingsgebied van de wet overigens niet beperken, maar uitbreiden. Bij de wetswijziging van 17 mei 2000 is evenmin gebleken dat de wetgever de bij natuurlijke personen aangegane leningen wilde uitsluiten van het voordeel van de belastingvermindering.

De partij besluit hieruit dat het verschil in behandeling niet verantwoord is ten aanzien van het nagestreefde doel, vermits de wetgever de nadelige gevolgen van de wetswijziging niet heeft ingezien. Ook al zou worden aangenomen dat de wetgever een maatregel van impliciete verwerping heeft genomen, toch wordt niet ingezien om welke reden de leningen aangegaan bij een natuurlijke persoon die op persoonlijke titel handelt, kunnen worden uitgesloten van het voordeel van de belastingvermindering. Er kan immers worden opgemerkt dat de wetgever het voordeel van de vermindering toekent wanneer de hypotheeklening is gesloten bij ongeacht welk type van handelsvennootschap of van vereniging. De argumenten van de belastingadministratie in verband met de zorg om elke collusie tussen kredietgevers en kredietnemers, alsook elk gevaar voor een attest uit welwillendheid te voorkomen, kunnen dus niet in aanmerking worden genomen. In de parlementaire voorbereiding wordt van die argumenten overigens geen gewag gemaakt en zij komen erop neer een algemeen

vermoeden van fraude in te voeren voor de kredietgevers die natuurlijke personen zijn. Een dergelijk vermoeden, dat in strijd is met het beginsel volgens hetwelk kwade trouw niet wordt vermoed, berust op geen enkele gewettigde grondslag. De hypotheeklening moet overigens een authentieke vorm hebben, voldoen aan de vormvereiste van de registratie en worden overgeschreven in het hypotheekregister. De vereiste dat de kredietgever een instelling is, sluit overigens niet het gevaar voor fraude uit, aangezien een familiale vennootschap, eventueel gecontroleerd door de kredietnemer zelf, een instelling kan zijn, zelfs in de beperkende interpretatie die de administratie aan dat begrip wil geven.

De partij merkt overigens op dat bij de wetswijziging van 17 mei 2000 is gebleken dat het begrip « instelling » een werkgever kon beogen, die een natuurlijke persoon kan zijn. Alleen de natuurlijke personen die op persoonlijke titel handelen, zijn dus uitgesloten van het begrip « instelling ». Een werkgever zou echter de intentie kunnen hebben een personeelslid, dat bovendien een familielid kan zijn, te bevoordelen. In de veronderstelling dus dat de wetgever de Schatkist heeft willen beschermen tegen een gevaar voor fraude of collusie, zou hij dus te ver zijn gegaan door alle leningen uit te sluiten die zijn gesloten bij natuurlijke personen die op persoonlijke titel handelen, ongeacht of zij al dan niet te goeder trouw handelen, alsook door een ongepast selectie criterium te hebben aangewend, in zoverre het begrip « instelling » tal van personen omvat die met een kredietnemer een heimelijke of frauduleuze verstandhouding zouden kunnen hebben. De partij merkt ten slotte op dat tal van andere gemeenrechtelijke en fiscaalrechtelijke bepalingen het de administratie mogelijk maken zich tegen een risico van fraude te beschermen.

A.2. De Ministerraad is van mening dat uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de wil van de wetgever in 1998 duidelijk erin bestond het toepassingsgebied van de maatregel te beperken tot de financiële instellingen die in de Europese Unie zijn gevestigd. De wetgever heeft nooit de intentie gehad het in het geding zijnde belastingvoordeel toe te kennen voor de leningen aangegaan bij natuurlijke personen die in de Europese Unie zijn gevestigd. Hoewel het *a priori* niet is uitgesloten dat andere instellingen dan die waarvan de gebruikelijke activiteit bestaat in het toekennen van kredieten, in aanmerking kunnen komen, zou een familielid als dusdanig echter niet de aard van een instelling kunnen hebben. Het verschil in behandeling tussen beide categorieën van kredietgevers blijkt gewettigd, aangezien het, vermits het om de toekenning van een belastingvoordeel gaat, noodzakelijk is dat de administratie de zekerheid kan hebben dat de verbintenissen van de kredietgevers en kredietnemers nauwgezet worden uitgevoerd en dat elk gevaar voor collusie onder hen kan worden afgewend. De vereiste dat een kredietgever de hoedanigheid van een instelling heeft, is des te belangrijker omdat, sinds de wet van 17 mei 2000 die de verplichting heeft opgeheven om de lening door een schuldsaldoverzekering te waarborgen, de verzekeringsondernemingen geen enkel toezicht meer uitoefenen op de voorwaarden voor de toekenning van de vermindering; voortaan oefent alleen de kredietgever het toezicht uit en gaat alleen hij de verbintenis aan.

A.3. De verzoekende partij voor de verwijzende rechter kan de Ministerraad niet volgen wat zijn lezing van de parlementaire voorbereiding van de wet betreft. Zij herinnert aan de omstandigheden die zijn voorafgegaan aan de aanneming van de wet van 17 november 1998. De wettekst voorzag in geen enkele voorwaarde in verband met hoedanigheid van de kredietgever; de administratieve commentaar bepaalde op onwettige wijze dat de kredietgever in België moest zijn gevestigd; die interpretatie deed afbreuk aan de vrije concurrentie tussen dienstverleners die is gewaarborgd in het Verdrag betreffende de Europese Unie, in zoverre de belastingvermindering werd geweigerd voor leningen die in het buitenland werden aangegaan bij personen die beroepshalve handelden; terwijl een eenvoudige wijziging van de administratieve commentaar zou hebben volstaan, heeft de Minister van Financiën een wetswijziging voorgesteld teneinde de leningen aangegaan bij een instelling die binnen de Europese Unie is gevestigd, uitdrukkelijk te beogen; de wetgever heeft die wijziging aanvaard, zonder dat het opnieuw in het geding brengen van de verworven belastingvoordelen voor de leningen aangegaan in België bij natuurlijke personen die op persoonlijke titel handelen, ooit ter sprake is gebracht.

Ten aanzien van de tweede prejudiciële vraag

A.4. De verzoekende partij voor de Rechtbank van eerste aanleg te Luik merkt op dat de wetswijziging van 17 november 1998 in werking treedt vanaf het aanslagjaar 1999 en dat de Minister van Financiën heeft gepreciseerd dat het nieuwe stelsel van toepassing was op de vóór het belastbaar tijdperk 1998 gesloten overeenkomsten. Een dergelijke interpretatie leidt ertoe dat de vóór de inwerkingtreding van de wet aangegane leningen een verworven belastingvoordeel wordt ontnomen. Zij lijkt in strijd met het beginsel van de rechtszekerheid, zoals het is bevestigd door het Hof van Cassatie en het Arbitragehof en is verheven tot algemeen rechtsbeginsel met grondwettelijke waarde. De partijen voeren de rechtspraak van het Hof van Cassatie en van het Arbitragehof aan in verband met het beginsel van de niet-terugwerkende kracht. Een

aantasting van het beginsel van de rechtszekerheid kan alleen worden aanvaard, wanneer zij evenredig is met de nagestreefde doelstellingen. Er is echter aangetoond dat de wetgever de aan de wetwijziging inherente beperking niet had ingezien.

De toepassing van de wet met terugwerkende kracht is bijzonder nadelig voor de belastingplichtigen aan wie het voordeel van de belastingvermindering is ontzegd, vermits de financiële voorwaarden bij het sluiten van een hypotheeklening met name worden bepaald volgens de daaraan gekoppelde belastingvoordelen. De belastingplichtigen die een lening vóór de datum van inwerkingtreding van de wet van 17 november 1998 hadden aangegaan, bevinden zich dus in een situatie die objectief verschilt van die van de belastingplichtigen die een dergelijke lening na die inwerkingtreding aangaan. Het feit dat zij niet op verschillende wijze worden behandeld, houdt een onwettige discriminatie in.

A.5. De Ministerraad kan de verzoekende partij niet volgen, wanneer zij meent dat het doel van de wetwijziging van 1998 nooit erin heeft bestaan een einde te maken aan de toepassing van het stelsel van belastingvermindering op de leningen die bij een natuurlijke persoon zijn aangegaan. Dat is kennelijk een verkeerde interpretatie van het voornemen van de wetgever, aangezien, hoewel de in het geding zijnde bepaling zoals zij vóór 1998 van toepassing was de zogeheten familieleningen niet uitdrukkelijk uitsloot, dergelijke leningen doorgaans toch niet in aanmerking konden worden genomen. Artikel 63³ van het koninklijk besluit tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen (afgekort : K.B./W.I.B. 1992), zoals het van toepassing was tot het aanslagjaar 2000, bepaalde immers dat betalingen voor de aflossing of de wedersamenstelling van een hypothecaire lening slechts in aanmerking werden genomen voor de belastingvermindering indien de belastingplichtige het bewijs voor die betalingen overlegde, alsook een attest waarvan het model door de Minister van Financiën of zijn gedelegeerde werd vastgesteld, waarmee de verzekeraar bevestigde dat het verzekeringscontract en het leningscontract aan de in artikel 145 van hetzelfde Wetboek gestelde voorwaarden voldeden en zich ertoe verbond de taxatiedienst van het ambtsgebied van de belastingplichtige in kennis te stellen van alle wijzigingen die in de contracten zouden worden aangebracht. In het geval van de familieleningen ging de verzekeraar doorgaans niet de vereiste verbintenissen aan en deelde hij die documenten niet mee. Die leningen waren bijgevolg *de facto* uitgesloten van het belastingvoordeel. De wet van 17 november 1998 heeft ter zake dus geen fundamentele wijziging aangebracht.

De Ministerraad merkt overigens op, en steunt daarbij op het attest dat de verzoekende partij heeft meegedeeld en dat door de verzekeraar is opgesteld, dat de lening niet voldoet aan de gestelde voorwaarden en dus niet in aanmerking kon worden genomen voor de toekenning van de belastingvermindering. De verzoekende partij tracht dus ten onrechte een argument af te leiden uit het feit dat zij de belastingvermindering heeft genoten voor het kapitaal dat zij heeft terugbetaald aan de kredietgever tijdens de jaren 1997 en 1998, in zoverre zij wettelijk gezien daarop geen recht had. De wetgever heeft de situatie van die belastingplichtige dus niet gewijzigd en de wet van 17 november 1998 heeft voor hem dus geen terugwerkende kracht.

De Ministerraad merkt voor het overige op dat, hoewel het beginsel van de rechtszekerheid als een algemeen rechtsbeginsel kan worden beschouwd, toch dient te worden vastgesteld dat een onverantwoorde en onevenredige aantasting van dat beginsel geen schending van grondwettelijke bepalingen inhoudt die het Hof vermag af te keuren.

De partij preciseert ten slotte, voor zover nodig, dat het beginsel van de niet-terugwerkende kracht van de wetten vervat in artikel 2 van het Wetboek geenszins wordt geschonden door artikel 3 van de wet van 17 november 1998; vanuit het oogpunt van de belastingwet bestaat immers, inzake inkomstenbelastingen, geen situatie die vóór het afsluiten van het aanslagjaar onherroepelijk is vastgesteld. Het staat overigens vast dat een nieuwe reglementering niet alleen van toepassing kan zijn op de situaties die ontstaan vanaf de inwerkingtreding ervan, maar ook op de toekomstige gevolgen van situaties die ontstaan onder het stelsel van de vroegere reglementering, die zich voordoen of blijven bestaan onder de gelding van de nieuwe reglementering, op voorwaarde dat die toepassing geen afbreuk doet aan onherroepelijk vastgestelde rechten. De rechtspraak van het Hof van Cassatie wordt ter ondersteuning van die stelling aangevoerd.

De Ministerraad besluit dat de tweede prejudiciële vraag geen antwoord behoeft, aangezien zij niet is gericht tegen een norm die het Arbitragehof vermag te toetsen, of op zijn minst ontkennend dient te worden beantwoord.

A.6. De verzoekende partij voor de verwijzende rechter betwist de relevantie van de argumenten van de Ministerraad. Zij merkt op dat de lening die zij heeft gesloten bij haar vader, voldoet aan alle wettelijke voorwaarden en dat de Administratie der directe belastingen haar de belastingvermindering overigens had

toegekend. Hoewel het juist is dat het door de verzekeraar meegedeelde fiscaal attest niet vermeldt dat die verzekeraar zich ertoe verbindt de taxatiedienst in kennis te stellen van alle wijzigingen in het contract, heeft de administratie uit de ontstentenis van die vermelding nooit een argument afgeleid om het voordeel van de belastingvermindering te weigeren. Artikel 63³ van het K.B./W.I.B. 1992 staat niet eraan in de weg dat dit attest wordt opgesteld na het sluiten van de lening en/of de daaraan te verbinden verzekeringsovereenkomst. Indien de administratie gewag had gemaakt van het probleem, had de verzoekende partij aan haar verzekeraar kunnen vragen dat aanvullende attest op te stellen en zo nodig zou die dat ook vandaag nog kunnen doen. Die zaken staan in elk geval los van de door de verwijzende rechter gestelde vraag, waarin het Hof wordt verzocht de grondwettigheid van een wettekst na te gaan. Het zal aan die rechter staan om, op grond van het antwoord van het Hof, te oordelen of de verzoekende partij *in concreto* de inhoud van het antwoord op relevante wijze kan aanvoeren.

- B -

B.1.1. De artikelen 145¹ en 145⁵ van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 bepaalden, in de redactie die de wet van 17 mei 2000 eraan had gegeven en die van toepassing is op het aanslagjaar 2001, waarop het geschil betrekking heeft dat bij de verwijzende rechter aanhangig is gemaakt :

« Art. 145¹. Binnen de grenzen en onder de voorwaarden bepaald in de artikelen 145² tot 145^{16bis} wordt een belastingvermindering verleend die wordt berekend op de volgende uitgaven die tijdens het belastbare tijdperk werkelijk zijn betaald :

[...]

3° als betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van een hypothecaire lening die is aangegaan om een in België gelegen woning te bouwen, te verwerven of te verbouwen;

[...] ».

« Art. 145⁵. De in artikel 145¹, 3°, vermelde betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van een hypotheeklening komen voor vermindering in aanmerking op voorwaarde dat de lening is aangegaan :

1° bij een instelling die in de Europese Unie is gevestigd;

2° voor een looptijd van ten minste 10 jaar ».

B.1.2. Vóór de wet van 17 november 1998 bepaalden de artikelen 145¹ en 145⁵ van hetzelfde Wetboek :

« Art. 145¹. Binnen de grenzen en onder de voorwaarden bepaald in de artikelen 145² tot 145¹⁶ wordt een belastingvermindering verleend die wordt berekend op de volgende uitgaven die tijdens het belastbare tijdperk werkelijk zijn betaald :

[...]

3° als betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van een hypothecaire lening die is aangegaan om een in België gelegen woning te bouwen, te verwerven of te verbouwen en gewaarborgd is door een tijdelijke verzekering bij overlijden met afnemend kapitaal; ».

« Art. 145⁵. De in artikel 145¹, 3°, vermelde betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van hypotheekleningen komen voor vermindering in aanmerking op voorwaarde dat :

1° het leningscontract en het verzekeringscontract een looptijd van ten minste 10 jaar hebben en de verzekerde kapitalen bij het sluiten van het verzekeringscontract ten minste gelijk zijn aan de geleende kapitalen;

2° de voordelen van het verzekeringscontract bedongen zijn ten gunste van de schuldeiser, van de echtgenoot of van bloedverwanten tot de tweede graad van de belastingplichtige.

Wanneer de voor vermindering in aanmerking komende uitgave beperkt wordt ingevolge artikel 145⁶, tweede lid, mag het verzekerde kapitaal, in afwijking van het eerste lid, 1°, verminderd worden tot het in aanmerking komende aanvangsbedrag van de leningen ».

Ten aanzien van de eerste prejudiciële vraag

B.2. De verwijzende rechter vraagt het Hof of het voormelde artikel 145⁵, in die zin geïnterpreteerd dat het begrip « instelling die in de Europese Unie is gevestigd » de betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van hypotheekleningen aangegaan bij een als particulier handelende natuurlijke persoon, zou uitsluiten van het voordeel van de belastingvermindering, bestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.3. Artikel 145¹, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorziet, binnen bepaalde grenzen en onder bepaalde voorwaarden, in een belastingvermindering voor de aflossing van een hypotheeklening die is aangegaan om een woning te bouwen, te verwerven of te verbouwen.

Vóór de wet van 17 november 1998 « tot wijziging van artikel 145¹ van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, betreffende de belastingvermindering voor afbetalingen van hypotheekleningen », preciseerde het Wetboek van de inkomstenbelastingen niet bij wie de hypotheeklening moest worden aangegaan die voor de belastingvermindering in aanmerking werd genomen. De belastingadministratie kende de vermindering echter alleen toe wanneer de

overeenkomst in België was gesloten. Bij de wet van 17 november 1998 « tot wijziging van artikel 145¹ van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, betreffende de belastingvermindering voor afbetalingen van hypotheekleningen », heeft de wetgever de belastingwetgeving in overeenstemming willen brengen met het beginsel van het vrije verkeer van diensten en van kapitaal binnen de Europese Unie. Een en ander verklaart de toevoeging van de woorden « bij een instelling die in de Europese Unie is gevestigd », eerst in artikel 145¹, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en vervolgens, na de wetswijziging van 17 mei 2000, in artikel 145⁵ van hetzelfde Wetboek.

Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 17 november 1998 blijkt dat de wetgever geen rekening heeft gehouden met het feit dat sommige hypotheekleningen niet bij een instelling, maar bij een als particulier handelende natuurlijke persoon werden aangegaan. Dat probleem is aan hem voorbijgegaan; zo heeft hij bij de totstandkoming van de wet gepreciseerd :

« Opdat de kapitaalaflossingen echter recht zouden geven op belastingvermindering, moeten zowel het leningscontract door een Belgische bank of financiële instelling, als het erop betrekking hebbende verzekeringscontract door een Belgische verzekeringsmaatschappij zijn afgesloten. Het voorstel heeft tot doel om expliciet te stipuleren dat de lening die aanleiding geeft tot de belastingvermindering ook bij een buitenlandse instelling kan worden afgesloten » (*Parl. St.*, Senaat, 1997-1998, nr. 1-728/2, p. 2).

De wetgever heeft het voordeel van de belastingvermindering overigens niet willen uitbreiden tot leningen die zijn gesloten bij instellingen die buiten de Europese Unie zijn gevestigd :

« De minister merkt op dat in de lidstaten van de Europese Unie de bankinstellingen vergelijkbare regels hanteren inzake toezicht, wat de mogelijkheid biedt de situatie van de kredietnemer te waarborgen.

Indien de maatregel daarentegen wordt uitgebreid tot alle bankinstellingen is het niet denkbeeldig dat de kredietnemer er in bepaalde gevallen toe wordt aangezet aan te kloppen bij instellingen die niet de nodige waarborgen bieden. De kredietnemer zou in die gevallen geconfronteerd kunnen worden met de toepassing van contractuele bedingen of wettelijke bepalingen waarvan hij de strekking helemaal niet kent en zonder dat hij over enige mogelijkheid tot beroep beschikt » (*Parl. St.*, Kamer, 1997-1998, DOC 49-1475/003, p. 5).

B.4. Door de toekenning van het voordeel van de belastingvermindering voor de betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van een hypotheeklening te koppelen aan

de voorwaarde dat de lening moet worden aangegaan bij een instelling die in de Europese Unie is gevestigd, brengt de aan het Hof ter toetsing voorgelegde bepaling een verschil in behandeling teweeg tussen de belastingplichtigen die een hypotheeklening bij een dergelijke instelling hebben aangegaan en diegenen die een dergelijke lening bij andere personen hebben aangegaan. Het is juist dat het begrip « instelling » ruim kan worden geïnterpreteerd. Toch kunnen de als particulier handelende natuurlijke personen niet onder dat begrip « instelling » vallen, terwijl een bij die personen aangegane hypotheeklening het vroeger mogelijk maakte de belastingvermindering te genieten indien aan alle wettelijke voorwaarden was voldaan, zoals is aangenomen door de verwijzende rechter.

Het staat aan de wetgever, en niet aan het Hof, te oordelen over het opportune karakter van een fiscale maatregel die, binnen bepaalde grenzen en onder bepaalde voorwaarden, een belastingvermindering wil toekennen. Wanneer hij een dergelijke maatregel neemt, moet de wetgever echter het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie in acht nemen.

B.5. Uit de hiervoor in herinnering gebrachte parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever de betwiste voorwaarde heeft ingevoerd om het Belgisch recht in overeenstemming te brengen met het Europees recht en meer bepaald met het beginsel van het vrije verkeer van diensten en van kapitaal, en dat hij de toepasselijke regels overigens heeft willen verduidelijken.

Wanneer de wetgever in een van de lidstaten van de Europese Unie gesloten hypotheekleningen in aanmerking wilde nemen voor de belastingvermindering, kan objectief en redelijk worden verantwoord dat hij vereist dat de lening bij een instelling wordt aangegaan. Dat criterium heeft een objectief karakter, is relevant ten aanzien van het nagestreefde doel en kan niet als zeer beperkend worden beschouwd.

B.6.1. Hoewel het juist is dat de wetgever niet het uitdrukkelijke voornemen heeft gehad de personen die een hypotheeklening bij een als particulier handelende natuurlijke persoon sluiten, de belastingvermindering te ontzeggen, zoals blijkt uit de in B.3 in herinnering gebrachte parlementaire voorbereiding, is die uitsluiting toch het onvermijdelijke gevolg van de keuze voor het criterium van de « instelling », dat objectief kan worden verantwoord. De redenen die de wetgever ertoe hebben gebracht het voordeel van de belastingvermindering niet uit te breiden tot leningen gesloten bij instellingen die buiten de Europese Unie zijn

gevestigd, namelijk het bestaan van regels inzake toezicht en van waarborgen voor de kredietnemer, hebben ertoe geleid dat de bij natuurlijke personen gesloten hypotheekleningen eveneens van het belastingvoordeel worden uitgesloten.

B.6.2. Gelet op de zorg om de kredietnemer waarborgen te bieden en op de noodzaak van een fiscaal toezicht is de keuze van de wetgever niet kennelijk onredelijk.

B.7. De eerste prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Ten aanzien van de tweede prejudiciële vraag

B.8. De Ministerraad is van mening dat de verzoeker voor de verwijzende rechter ten onrechte een argument tracht af te leiden uit het feit dat hij de belastingvermindering heeft genoten voor het kapitaal dat hij tijdens de jaren 1997 en 1998 aan de kredietgever heeft afgelost, in zoverre hij daarop wettelijk gezien geen recht had, vermits de lening niet beantwoordde aan de vereiste voorwaarden.

Het staat in de regel aan de verwijzende rechter om uitspraak te doen over de vraag of de door hem aan het Hof ter toetsing voorgelegde bepalingen van toepassing zijn op het bij hem aanhangig gemaakte geschil. Vermits uit de motivering van de verwijzingsbeslissing blijkt dat de verwijzende rechter van mening is dat de bepalingen waarover hij een prejudiciële vraag stelt, van toepassing zijn op het aan hem voorgelegde geschil, moet het Hof die prejudiciële vraag beantwoorden.

B.9. De verwijzende rechter vraagt aan het Hof of de artikelen 2 en 3 van de wet van 17 november 1998, in die zin geïnterpreteerd dat zij de betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van hypotheekleningen aangegaan bij een als particulier handelende natuurlijke persoon, met inbegrip van die welke vóór 1 januari 1998 zijn aangegaan, uitsluiten van het voordeel van de belastingvermindering waarin artikel 145¹, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorziet, bestaanbaar zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. De wetgever wordt verweten geen enkel onderscheid te maken tussen de belastingplichtigen die een lening vóór of na die datum hebben aangegaan, wat, wegens de

terugwerkende kracht van de hervorming, tot gevolg zou hebben dat op onverantwoorde en onevenredige wijze afbreuk zou zijn gedaan aan het beginsel van de rechtszekerheid.

B.10. Uit de parlementaire voorbereiding van de wet blijkt dat de wetgever geen rekening ermee heeft gehouden dat de betwiste bepaling tot gevolg heeft dat de belastingplichtigen die, met naleving van de wettelijke voorwaarden, een lening aangaan bij een als particulier handelende natuurlijke persoon, van het belastingvoordeel worden uitgesloten. Hoewel die wijziging voor de nog te sluiten leningen kan worden verantwoord, ontbreekt die verantwoording ten aanzien van de personen die met naleving van de wettelijke voorwaarden in het verleden een lening, op lange termijn, hebben gesloten bij een als particulier handelende natuurlijke persoon en die voor die lening een belastingvermindering konden genieten.

B.11. De tweede prejudiciële vraag dient bevestigend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- In zoverre het begrip « instelling die in de Europese Unie is gevestigd » de betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van hypotheekleningen, met naleving van de wettelijke bepalingen aangegaan bij een als particulier handelende natuurlijke persoon, uitsluit van het voordeel van de belastingvermindering waarin artikel 145¹, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorziet, schendt artikel 145⁵ van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

- In zoverre zij de betalingen voor de aflossing of wedersamenstelling van hypotheekleningen die vóór 1 januari 1998, met naleving van de wettelijke bepalingen, zijn aangegaan bij een als particulier handelende natuurlijke persoon, uitsluiten van het voordeel van de belastingvermindering waarin artikel 145¹, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorziet, schenden de artikelen 2 en 3 van de wet van 17 november 1998 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 30 juni 2005.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

L. Potoms

P. Martens